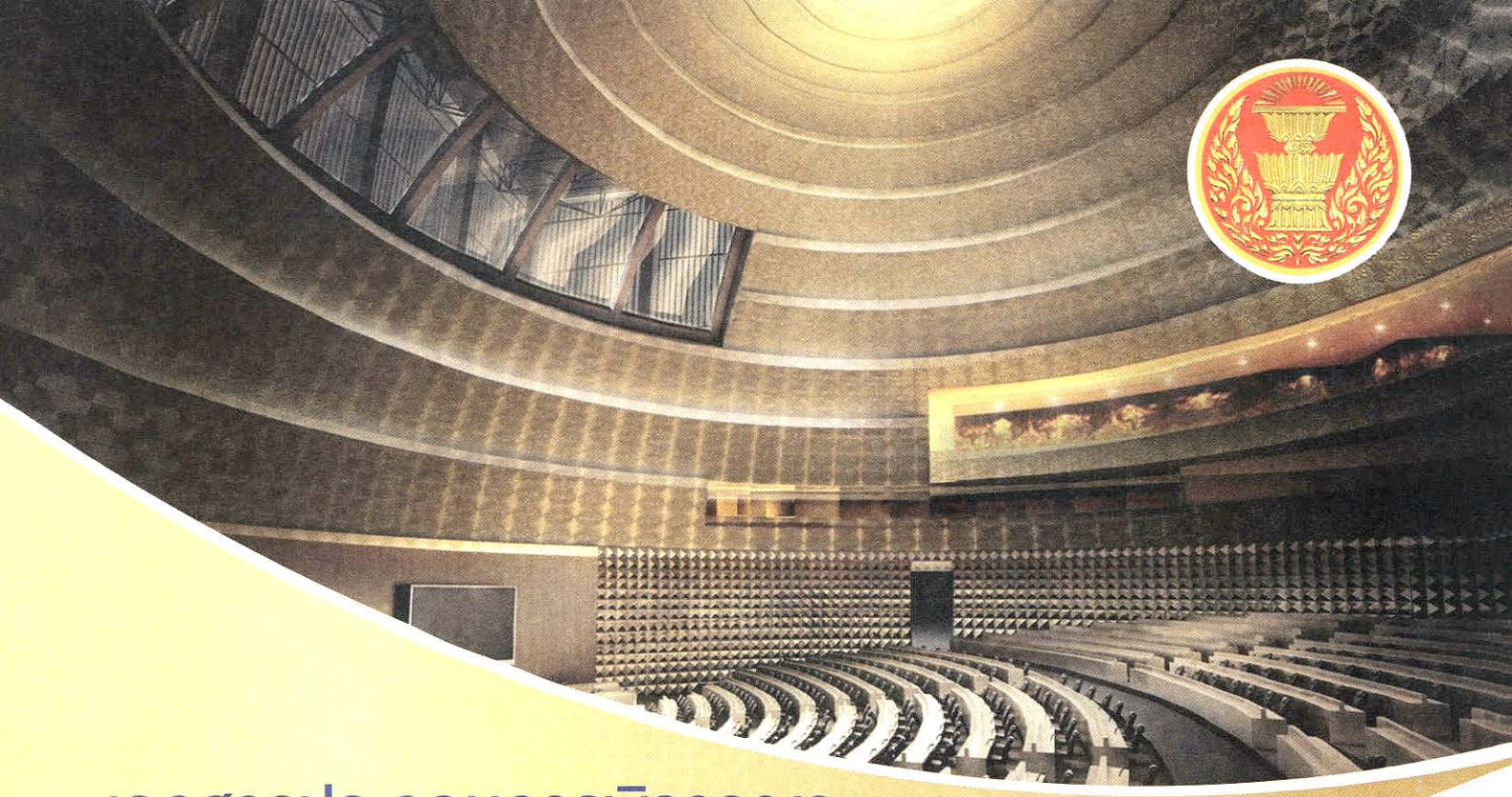

เอกสารประกอบการพิจารณา

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

อ.พ. 8/2564 สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง

อ.พ.8/2564
สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
~~โทร. 0 2244 2070-2~~
โทร. 0 2242 5900 ต่อ 5730, 5740, 5750

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..)

พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ **ร่างพระราชบัญญัติ** ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด ญัตติ หรือหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ ที่เข้าสู่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความทางวิชาการ และ/หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกรัฐสภา กรรมาธิการ และบุคคลในวงงานรัฐสภา ใช้ในการประกอบการพิจารณา ตลอดจนเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้ที่สนใจทั่วไป

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้รับผิดชอบ

นายมาณิช อินทฉิม	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
นายทนงศักดิ์ สุระคำแหง	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการวิชาการ 1

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นางสาวศรันยา สีมา	นิติกรชำนาญการพิเศษ
นางสาวอุษณีย์ อินทองช่วย	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
นางสาวเปรมฤดี วงศ์สาคร	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
นางเมฑาพร กาญจนินทุ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

มิถุนายน 2564

บทสรุปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การกระทำความผิดอาญามีผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขของประชาชนในสังคม จึงมีความจำเป็นต้องตรากฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดอาญามีความรับผิดต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอาญาไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก แต่ในบางกรณีกฎหมายก็ได้กำหนดยกเว้นให้ผู้กระทำความผิดอาญาไม่ต้องรับโทษ เช่น กรณีที่เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี กระทำความผิดอาญา เนื่องจากเด็กยังมีพัฒนาการในระดับที่ยังไม่สามารถรู้ผิดชอบในการกระทำของตนได้อย่างสมบูรณ์ จึงไม่สมควรที่จะถูกลงโทษ แต่ควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมโดยวิธีการอื่นแทน

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice: The Beijing Rules) กำหนดให้รัฐภาคีต้องกำหนดอายุขั้นต่ำของเด็กที่จะไม่ต้องรับโทษทางอาญาไว้ในกฎหมายของรัฐภาคีด้วย แต่ก็กำหนดไว้เป็นเพียงหลักการกว้าง ๆ ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (Committee on the Rights of the Child) จึงได้จัดทำข้อเสนอแนะทั่วไปให้คำแนะนำแก่รัฐภาคี โดยในปี 2550 ได้จัดทำ General Comment No. 10 (2007) Children's rights in juvenile justice แนะนำรัฐภาคีไม่ให้กำหนดอายุขั้นต่ำในความรับผิดทางอาญาของเด็กที่ต่ำมากจนเกินไป และสนับสนุนให้รัฐภาคีเพิ่มอายุขั้นต่ำเป็น 12 ปี

ประมวลกฎหมายอาญากำหนดอายุขั้นต่ำที่เด็กไม่ต้องรับโทษอาญาไว้ไม่เกิน 10 ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับ General Comment No. 10 (2007) Children's rights in juvenile justice ที่คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติให้ข้อเสนอแนะไว้ ประกอบกับประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจที่จะปฏิบัติตามข้อเสนอแนะในการปรับเพิ่มอายุขั้นต่ำของการรับผิดทางอาญาให้เป็นอย่างน้อย 12 ปี ภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) รอบที่ 2 (พ.ศ. 2559-พ.ศ. 2563) คณะรัฐมนตรีจึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมเกณฑ์อายุเด็ก ซึ่งไม่ต้องรับโทษแม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด จากอายุยังไม่เกิน 10 ปี เป็นอายุยังไม่เกิน 12 ปี และแก้ไขเพิ่มเติมเกณฑ์อายุเด็กในการพิจารณาเพื่อใช้วิธีการสำหรับเด็ก จากอายุกว่า 10 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี เป็นอายุกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี ซึ่งจะเกิดผลดีทั้งต่อตัวเด็กและสังคมโดยรวม เนื่องจากเด็กไม่ต้องถูกส่งตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม แต่จะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมด้วยวิธีการที่เหมาะสมแทน ทำให้เด็กสามารถกลับตัวเป็นคนดี เป็นประชากรที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

เอกสารประกอบการพิจารณา

สารบัญ

		หน้า
บทสรุปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		ก
ส่วนที่ 1	- หลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)	1-1
	- สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)	1-2
	- ตารางเปรียบเทียบประมวลกฎหมายอาญากับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)	1-4
ส่วนที่ 2	บทวิเคราะห์	2-1
ส่วนที่ 3	ข้อมูลประกอบการพิจารณา	3-1
	- ความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน	3-1
	- ตัวอย่าง เกณฑ์อายุขั้นต่ำในกรณีเด็กกระทำความผิดอาญาในต่างประเทศ	3-8

ส่วนที่ 1

หลักการและเหตุผลของ
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..)
พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ดังต่อไปนี้

(1) แก้ไขเพิ่มเติมเกณฑ์อายุเด็กซึ่งไม่ต้องรับโทษแม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด จากอายุยังไม่เกินสิบปี เป็นอายุยังไม่เกินสิบสองปี (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 73 วรรคหนึ่ง)

(2) แก้ไขเพิ่มเติมเกณฑ์อายุเด็กในการพิจารณาเพื่อใช้วิธีการสำหรับเด็ก จากอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี เป็นอายุกว่าสิบสองปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 74)

เหตุผล

โดยที่ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญากำหนดเกณฑ์อายุเด็กซึ่งไม่ต้องรับโทษแม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดไว้ที่อายุยังไม่เกินสิบปี แต่จากข้อมูลทางการแพทย์พบว่าเด็กอายุสิบสองปีกับเด็กอายุสิบปีไม่มีความแตกต่างกันมากนัก โดยเป็นช่วงอายุที่พัฒนาการด้านความคิด สติ ปัญญา จริยธรรม และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ และยังไม่สามารถคาดการณ์ถึงผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของตนได้อย่างดีพอ อีกทั้งเด็กอายุไม่เกินสิบสองปีอยู่ในวัยการศึกษาระดับประถมศึกษา ยังไม่สมควรให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการบางประการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และอาจทำให้เด็กเรียนรู้วิธีกระทำความผิดเพิ่มขึ้นจนนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำอีก กรณีจึงสมควรใช้มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กเพื่อให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กอายุสิบปีแต่ไม่เกินสิบสองปีได้รับผลดียิ่งขึ้นโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กกลับตัวเป็นคนดีและเป็นประชากรที่มีคุณภาพกลับคืนสู่สังคมได้ต่อไป ประกอบกับการกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กซึ่งไม่ต้องรับโทษแม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดจากอายุยังไม่เกินสิบปี เป็นอายุยังไม่เกินสิบสองปี เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะทั่วไป ฉบับที่ 10 (ค.ศ. 2007) (General Comment No. 10 (2007) Children's rights in juvenile justice) ที่ออกตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of Child) และประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจที่จะปฏิบัติตามภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) รอบที่ 2 (พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2563) อีกด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญของ
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..)
พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มีสาระสำคัญดังนี้

1. พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (ร่างมาตรา 1)

2. พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ร่างมาตรา 2)

3. ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกินสิบสองปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ"

4. ให้ยกเลิกความในมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 74 เด็กอายุกว่าสิบสองปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น แต่ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่าจะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(3) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าวันที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้น

ในกรณีที่เด็กนั้นไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือในกรณีที่เด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) วรรคสอง และวรรคสามนั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เองหรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้นหรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้”

ตารางเปรียบเทียบ

ประมวลกฎหมายอาญากับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ประมวลกฎหมายอาญา	ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)
	ร่าง พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... _____ .... โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ....

ประมวลกฎหมายอาญา	ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)
	มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ...."
	มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป
	มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน
มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น	"มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกิน<u>สิบสอง</u>ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ"
	มาตรา 4 ให้ยกเลิกความในมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน
มาตรา 74 เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้	"มาตรา 74 เด็กอายุกว่า<u>สิบสอง</u>ปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ประมวลกฎหมายอาญา	ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)
(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้	(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้
(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว	(2) ถ้าศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น แต่ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่าจะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว
(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี	(3) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าวันที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี
(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้น	ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้น

ประมวลกฎหมายอาญา	ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)
(4) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้ หรือ **((5) ยกไปเปรียบเทียบกับ (3) วรรคหนึ่งของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....)** คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) (4) และ (5) นั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้	ในกรณีที่เด็กนั้นไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือในกรณีที่เด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้ คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) วรรคสอง และวรรคสามนั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เองหรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้นหรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้" ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ..... นายกรัฐมนตรี

ส่วนที่ 2
บทวิเคราะห์

การกระทำความผิดอาญาเป็นการกระทำความผิดที่มีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขของประชาชนในสังคม จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องตรากฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดอาญามีความรับผิดต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอาญาไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก แต่ในบางกรณีกฎหมายก็ได้กำหนดยกเว้นให้ผู้กระทำความผิดอาญาไม่ต้องรับโทษ เช่น กรณีที่เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี กระทำความผิดอาญา เนื่องจากเด็กยังมีพัฒนาการทางร่างกาย ความคิด สติ ปัญญา และจริยธรรม ในระดับที่ยังไม่สามารถรู้ผิดชอบในการกระทำของตนได้อย่างสมบูรณ์เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ยังไม่สามารถเข้าใจได้ว่าการกระทำของตนนั้นเป็นความผิด จึงยังไม่สมควรที่จะถูกลงโทษ แต่ควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมโดยวิธีการอื่นแทน เพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีไม่กระทำความผิดซ้ำอีก และถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับการคุ้มครองด้วย

การกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กที่จะไม่ต้องรับโทษทางอาญา (The minimum age of criminal responsibility: MACR) ได้รับการรับรองไว้ในความตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) ที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรม โดยกำหนดให้รัฐภาคีจะต้องหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมายกำหนดกระบวนวิธีพิจารณา จัดตั้งหน่วยงานและสถาบันซึ่งจะใช้เฉพาะกับเด็กที่ถูกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดอายุขั้นต่ำ ซึ่งเด็กที่มีอายุต่ำกว่าอายุขั้นต่ำนั้นจะถูกถือว่าไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้ และเมื่อเห็นว่าเหมาะสมให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กเหล่านั้นโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมายจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่ และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice: The Beijing Rules) ที่กำหนดเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนไว้ว่า เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิด ในการดำเนินคดีตามกฎหมาย เด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ซึ่งต้องพิจารณาองค์ประกอบความผิดทางอาญา อายุของเด็กและเยาวชนที่จะมีความรับผิดทางอาญาได้ ทั้งนี้ การกำหนดอายุขั้นต่ำจะต้องไม่กำหนดไว้ต่ำเกินไป โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงทั่วไป วุฒิภาวะทางอารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาของเด็กและเยาวชนขณะกระทำความผิดประกอบด้วย

ความเหมาะสมของอายุขั้นต่ำที่เด็กจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงกันอยู่ในสังคมระหว่างประเทศ เนื่องจากหลักการที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎแห่งกรุงปักกิ่งเป็นเพียงหลักการกว้าง ๆ ไม่ได้กำหนดอายุขั้นต่ำของเด็กไว้อย่างชัดเจน เกณฑ์อายุขั้นต่ำของเด็กที่จะไม่ต้องรับ

โทษทางอาญาในแต่ละประเทศจึงยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีการกำหนดไว้แตกต่างกันตั้งแต่ 6-18 ปี[1] ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (Committee on the Rights of the Child) ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จึงได้จัดทำข้อเสนอแนะทั่วไปให้คำแนะนำแก่รัฐภาคีในการกำหนดอายุขั้นต่ำของเด็กที่จะไม่ต้องรับโทษอาญา เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยในปี 2550 ได้จัดทำ General Comment No. 10 (2007) Children's rights in juvenile justice แนะนำรัฐภาคีไม่ให้กำหนดอายุขั้นต่ำในความรับผิดทางอาญาของเด็กที่ต่ำมากจนเกินไป และสนับสนุนให้รัฐภาคีเพิ่มอายุขั้นต่ำเป็น 12 ปี[2] ต่อมาในปี 2562 ได้จัดทำ General Comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system อ้างอิงข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพัฒนาการทางสมองของมนุษย์ ผลกระทบจากการเข้าสู่วัยรุ่น และสนับสนุนให้รัฐภาคีเพิ่มอายุขั้นต่ำเป็น 14 ปี[3]

ประเทศไทยได้นำหลักเกณฑ์อายุขั้นต่ำที่เด็กจะไม่ต้องรับโทษทางอาญามากำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาด้วย โดยในช่วงแรกกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำไว้ที่ไม่เกิน 7 ปี ต่อมาเมื่อปี 2551 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551 แก้ไขอายุขั้นต่ำที่เด็กจะไม่ต้องรับโทษทางอาญาจากไม่เกิน 7 ปี เป็นไม่เกิน 10 ปี แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดอายุขั้นต่ำไว้ที่ไม่เกิน 10 ปีดังกล่าวนั้น ยังไม่สอดคล้องกับ General Comment No. 10 (2007) Children's rights in juvenile justice ที่คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติได้ให้ข้อเสนอแนะอายุขั้นต่ำไว้ที่ 12 ปี ประกอบกับประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจที่จะปฏิบัติตามข้อเสนอแนะในการปรับเพิ่มอายุขั้นต่ำของการรับผิดทางอาญาให้เป็นอย่างน้อย 12 ปี ภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR)* รอบที่ 2 (พ.ศ. 2559-พ.ศ. 2563) อีกทั้งมีหลักทางการแพทย์ที่แสดงให้เห็นว่า เด็กที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี ยังมีปัญหาในการควบคุมตนเอง ไม่สามารถรู้สำนึกถึงการกระทำและผลของการกระทำของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ จึงไม่ควรที่จะถูกลงโทษทางอาญา

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น คณะรัฐมนตรีจึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ดังต่อไปนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติมเกณฑ์อายุเด็กซึ่งไม่ต้องรับโทษแม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดจากอายุยังไม่เกิน 10 ปี เป็นอายุยังไม่เกิน 12 ปี

---

[1] 'Justice for Children Briefing No.4: The minimum age of criminal responsibility' (Penal Reform International) <https://www.penalreform.org/resource/justice-children-briefing-no4-minimum-age-criminal-responsibility/> accessed 23 June 2021.

[2] Committee on the Rights of the Child 'General Comment No. 10 (2007) Children's rights in juvenile justice' (25 April 2007) UN Doc CRC/C/GC/10.

[3] Committee on the Rights of the Child 'General Comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system' (18 September 2019) UN Doc CRC/C/GC/24.

* Universal Periodic Review (UPR) คือ กระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นกลไกภายใต้คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council: HRC) กำหนดให้ประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติทุกประเทศจัดทำรายงานทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ เพื่อเสนอต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีข้อยกเว้น การทบทวนแต่ละรอบจะใช้เวลาประมาณ 4 ปี

2. แก้ไขเพิ่มเติมเกณฑ์อายุเด็กในการพิจารณาเพื่อใช้วิธีการสำหรับเด็ก จากอายุกว่า 10 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี เป็นอายุกว่า 12 ปีแต่ยังไม่เกิน 15 ปี

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... จึงเป็นการปรับปรุงเกณฑ์อายุขั้นต่ำที่เด็กจะไม่ต้องรับโทษทางอาญาให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของสังคมระหว่างประเทศ ซึ่งจะเกิดผลดีทั้งต่อตัวเด็กและสังคมโดยรวม เนื่องจากเด็กอายุไม่เกิน 12 ปี ที่กระทำความผิดจะไม่ถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทำให้จำนวนของเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมลดลง เด็กจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมด้วยวิธีการที่เหมาะสม ไม่มีตราบาปติดตัว และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก แต่การปรับเกณฑ์อายุขั้นต่ำที่เด็กจะไม่ต้องรับโทษทางอาญาให้สูงขึ้น จะทำให้จำนวนของเด็กที่เข้าสู่กระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพิ่มมากขึ้น และยังมีผลกระทบต่อเขตอำนาจและการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ด้วย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงควรหารือกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เด็กได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมทั้งในด้านการสงเคราะห์ ช่วยเหลือ แก้ไขฟื้นฟูและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งจะทำให้การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น เด็กสามารถกลับตัวเป็นคนดี อยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติ และเป็นประชากรที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ปัทมปาณี พลวัน, 'ความรับผิดทางอาญา : ศึกษากรณีเกณฑ์อายุขั้นต่ำและขั้นสูงของเด็กและเยาวชน' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2545)

ศิริพร เกื้อกูลนุรักษ์, 'การคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 10 ปีในประเทศไทย' (Thai Journals Online) <https://so04.tcithaijo.org/index.php/thaijss/article/download/187849/163731/> สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2564.

ภาษาอังกฤษ

Committee on the Rights of the Child 'General Comment No. 10 (2007) Children's rights in juvenile justice' (25 April 2007) UN Doc CRC/C/GC/10.

— — 'General Comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system' (18 September 2019) UN Doc CRC/C/GC/24.

'Justice for Children Briefing No.4: The minimum age of criminal responsibility' (Penal Reform International) <https://www.penalreform.org/resource/justice-children-briefing-no4-minimum-age-criminal-responsibility/> accessed 23 June 2021.

Louise Forde, 'The International Standards Relating to Youth Justice: An Overview' (University College Cork) <https://www.ucc.ie/en/media/academic/law/JusticeInternationalStandards.pdf> accessed 23 June 2021.

ส่วนที่ 3

ข้อมูลประกอบการพิจารณา

ความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน

ทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบิร์ก[1]

ทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นแนวความคิดที่มีต้นกำเนิดมาจากเพียเจท์ (Piaget) และผู้ที่นำเอาแนวความคิดนี้มาพัฒนาอย่างกว้างขวางเป็นที่ยอมรับกันอย่างมากคือ โคลเบิร์ก (Kohlberg) ซึ่งได้ทำการศึกษาบุคคลต่างเชื้อชาติและวัฒนธรรมทั้งในทวีปยุโรป เอเชีย และอเมริกา ผลการศึกษามนุษยชาติทำให้สามารถแบ่งระดับการพัฒนาการทางจิตใจและใช้เหตุผลออกเป็น 3 ระดับ และแต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น ดังรูป

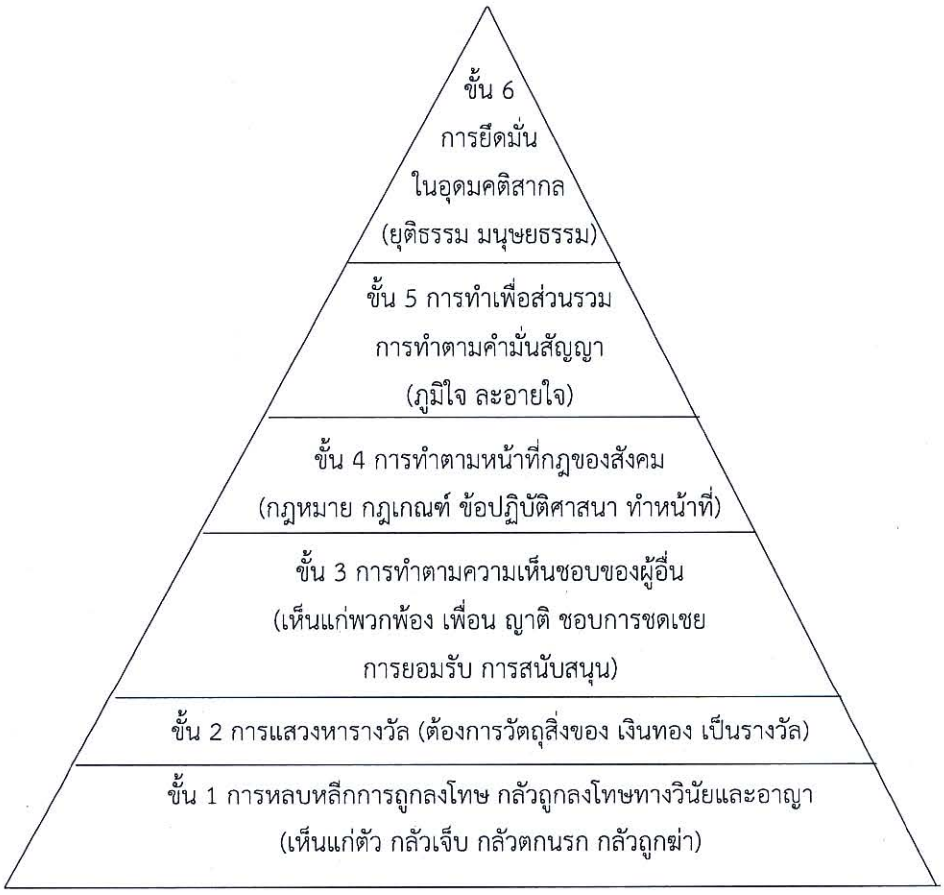

ภาพที่ 1 โครงสร้างทางจิต 6 ขั้น ของจริยธรรมในมนุษย์

---

[1] สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 'คู่มือการพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือน' (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2555) <https://www.ocsc.go.th/node/4078> สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2564.

• **ระดับก่อนกฎเกณฑ์** (Reconvention) เป็นระดับที่บุคคลยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางในการตัดสินการกระทำ การจะทำสิ่งใดมักคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นใหญ่ โดยมิได้คำนึงถึงว่าการกระทำนั้นจะส่งผลต่อผู้อื่นอย่างไร ระดับนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ขั้น

ขั้นที่ 1 หลักการเชื่อฟังคำสั่งและหลบหลีกการถูกลงโทษ บุคคลที่มีการตัดสินใจอยู่ในขั้นนี้จะตัดสินการกระทำว่าดี-เลว ถูก-ไม่ถูก โดยพิจารณาที่ผลการกระทำว่าจะส่งผลต่อตนเองอย่างไร หลบหลีกการถูกลงโทษทางกายเพราะกลัวได้รับความเจ็บปวด ยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน ผู้ที่ใช้หลักการตัดสินใจขั้นนี้มักเป็นเด็กอายุ 2-7 ปี

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล บุคคลที่มีการตัดสินใจอยู่ในขั้นนี้เป็นผู้ที่ถือว่าการกระทำที่ถูกต้องคือ การกระทำที่สนองความต้องการของตนและทำให้คนเกิดความพอใจ การสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นไปในลักษณะแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การกระทำแบบดีมาดีตอบ ร้ายมาร้ายตอบ เข้าทำนอง “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ผู้ใช้หลักการตัดสินใจขั้นนี้มักเป็นเด็กอายุ 7-10 ปี ผู้ใหญ่ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมชะงักขั้นนี้จะมีเหตุผลในการทำหรือไม่ทำอะไร เช่น ทำแล้วไม่คุ้ม ทำหน้าที่ก็ต้องขอสิ่งตอบแทน มิฉะนั้นจะไม่ทำ

• **ระดับตามกฎเกณฑ์** (Convention) เป็นระดับที่บุคคลเรียนรู้ที่จะกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยของตน กระทำตามกฎหมาย หรือกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของศาสนา รู้จักที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสมเมื่ออยู่ในสังคม ระดับนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ขั้น

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ พฤติกรรมที่ดีตามทัศนะของผู้ใช้หลักการตัดสิน ขั้นนี้ก็คือ การทำให้ผู้อื่นพอใจและยอมรับ ลักษณะที่เด่น ก็คือ การคล้อยตามและส่วนผู้ใหญ่ที่จริยธรรมหยุดชะงักในขั้นนี้จะเป็นผู้กระทำการใด ๆ โดยเห็นแก่พวกพ้อง เครือญาติ และเพื่อนฝูงมากกว่าจะตัดสินใจกระทำสิ่งใดเพื่อส่วนรวม พยายามทำตนให้ผู้อื่นรักหรือมองเห็นว่าน่ารัก ผู้ใช้หลักขั้นนี้มักเป็นเด็กอายุประมาณ 10-13 ปี

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม ตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ของสังคม บุคคลจะเริ่มมองเห็นความสำคัญของกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ เห็นความสำคัญของการทำตามหน้าที่ตน แสดงการยอมรับ เคารพในอำนาจและมุ่งรักษาไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ทางสังคม ผู้มีหลักการตัดสินใจขั้นนี้มักเป็นเด็กช่วงอายุ 13-16 ปี และผู้ใหญ่โดยทั่วไป หากจริยธรรมหยุดชะงักในขั้นนี้บุคคลจะกระทำการใด ๆ โดยอ้างกฎ ระเบียบ เป็นสำคัญ โดยไม่สนใจประโยชน์ส่วนรวม

• **ระดับเหนือกฎเกณฑ์** (Post Convention) ในระดับนี้การตัดสินพฤติกรรมใด ๆ เป็นไปตามความคิดและเหตุผลของตนเองแล้วตัดสินใจไปตามที่ตนคิดว่าเหมาะสม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น เช่นกัน

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา ขั้นนี้ยึดประโยชน์และความถูกต้องเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เป็นการกระทำที่เป็นไปตามข้อตกลงและยอมรับกันของผู้ที่มีจิตใจสูง โดยจะต้องนำเอากฎเกณฑ์ของสังคม กฎหมาย ศาสนา และความคิดเห็นของบุคคลรอบด้านมาร่วมในการพิจารณาความเหมาะสมด้วยใจเป็นกลาง เข้าใจในสิทธิของตนและเคารพในสิทธิของผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ มีความภาคภูมิใจเมื่อทำดีและละอายใจตนเองเมื่อทำชั่ว ผู้มีการตัดสินใจโดยใช้หลักนี้มักเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 16 ปีขึ้นไป

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล มีลักษณะแสดงถึงความเป็นสากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน มีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายปั้นปลายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ มีหลักธรรมประจำใจของตนเอง มีความเกลียดกลัวความชั่ว เลื่อมใสศรัทธาในความดีงาม ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ผู้มีหลักการตัดสินใจขั้นนี้ส่วนมากเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง

หลักการตัดสินใจทั้ง 6 ขั้นนี้ ครอบคลุมพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งพัฒนาการถึงขีดสูงสุด และมีลักษณะเป็นสากล คือ บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใด เชื้อชาติใด วัฒนธรรมใด ก็มีแนวโน้มว่าเจริญโดยผ่านกระบวนการเหล่านี้ตามลำดับขั้น จากขั้นต่ำไปหาขั้นสูง โดยไม่ข้ามขั้นตอนใด เว้นแต่บุคคลอาจพัฒนาในอัตราที่เร็ว-ช้าแตกต่างกัน

โคลเบิร์ก (Kohlberg) ได้เขียนบทความนำเสนอเหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงกว่าขั้นที่ 6 ไว้หลายบทความเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 7 โดยเรียกว่า “Ultimate Faith” เป็นการที่บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดโดยความเชื่อถือศรัทธาขั้นปรมัตถ์ในความเกี่ยวเนื่องของชีวิตใกล้เคียงกับหลักพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด โคลเบิร์กได้ทำการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง และพบว่าบุคคลจะสามารถพัฒนาการทางจริยธรรมถึงขั้นที่ 6 เมื่อการพัฒนาความคิด สติปัญญาสมบูรณ์ ซึ่งอย่างเร็วที่สุด คืออายุ 13 ปี และมีเพียงร้อยละ 25 ของมนุษย์ในโลกเท่านั้นที่สามารถพัฒนาเกินขั้นที่ 4

ความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนแบ่งตามระดับช่วงอายุ ดังนี้

1. เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี

เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี ที่ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

2. เด็กอายุมากกว่า 10 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี

เด็กอายุมากกว่า 10 ปีแต่ยังไม่เกิน 15 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการตามวิธีการสำหรับเด็กตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา

3. บุคคลอายุมากกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี

บุคคลอายุมากกว่า 15 ปีแต่ต่ำกว่า 18 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้นว่า สมควรที่จะพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าสมควรพิพากษาลงโทษศาลต้องลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้ดำเนินการตามวิธีการสำหรับเด็กตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา

4. บุคคลอายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี

บุคคลอายุตั้งแต่ 18 ปีแต่ยังไม่เกิน 20 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลง 1 ใน 3 หรือกึ่งหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ศาลจะนำวิธีการสำหรับเด็กตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาใช้ไม่ได้

วิธีการสำหรับเด็กตามประมวลกฎหมายอาญา

วิธีการสำหรับเด็กตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นวิธีการที่กำหนดให้นำมาใช้ในกรณีที่เด็กอายุมากกว่า 10 ปีแต่ยังไม่เกิน 15 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด และกรณีที่บุคคลอายุมากกว่า 15 ปีแต่ต่ำกว่า 18 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแต่ศาลเห็นว่าไม่สมควรที่จะพิพากษาลงโทษบุคคลนั้น ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. วิธีการสำหรับเด็ก

1) ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป

ศาลอาจใช้วิธีการว่ากล่าวตักเตือนเด็กแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

2) วางข้อกำหนด

(1) ในกรณีที่ศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกิน 3 ปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละ 10,000 บาท เมื่อเด็กก่อเหตุร้ายขึ้น

(2) ในกรณีที่เด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนด ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดทำนองเดียวกับบิดา มารดา หรือ ผู้ปกครองข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ซึ่งถ้าบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยยอมรับข้อกำหนดเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไปโดยวางข้อกำหนดตาม (1)

3) กำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ

ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีนี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุมความประพฤติเด็กนั้น

4) มอบตัวเด็กให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าเด็กไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดของศาลตาม (1) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้เมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม และให้บุคคลหรือองค์การนั้นมี

อำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้

5) ส่งตัวเด็กไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรม

ศาลอาจส่งตัวเด็กไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่าที่เด็กจะมีอายุครบ 18 ปี

2. การเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งศาล

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งวางข้อกำหนด กำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ มอบเด็กให้แก่บุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควร ส่งตัวเด็กไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกอบรม เมื่อความปรากฏต่อศาลว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าศาลรู้เอง หรือตามคำร้องของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ได้

3. กรณีที่มีการฝ่าฝืนข้อกำหนดของศาล

ในกรณีที่ศาลวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ ระวังเด็กไม่ให้ก่อเหตุร้าย ถ้าเด็กก่อเหตุร้ายขึ้นภายในเวลาในข้อกำหนด ศาลมีอำนาจดำเนินการดังนี้

1) บังคับบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ให้ชำระเงินไม่เกินจำนวนในข้อกำหนดนั้น ภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควร ถ้าไม่ชำระเงิน ศาลจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ เพื่อใช้เงินที่จะต้องชำระก็ได้

2) ในกรณีที่ศาลได้บังคับให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ชำระเงินตามข้อกำหนด ถ้าศาลไม่ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งที่ได้วางข้อกำหนดนั้นเป็นอย่างอื่น ข้อกำหนดนั้นยังคงใช้บังคับได้ต่อไปจนสิ้นเวลาที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดนั้น

ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์อายุเด็กที่กระทำความผิดทางอาญา

1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) ได้รับการรับรองจากประเทศต่าง ๆ ในการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2532 อนุสัญญาดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2533 เป็นต้นมา ปัจจุบันมีประเทศที่ลงนามอนุสัญญา 140 ประเทศ และเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา 196 ประเทศ[2] (ข้อมูล ณ วันที่ 13 มิถุนายน 2564) โดยประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้ด้วยการภาคยานุวัติ (accession) เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2535 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2535 เป็นต้นมา

---

[2] Convention on the Rights of the Child (adopted 20 November 1989, entered into force 2 September 1990) 27531 UNTS.

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีข้อบททั้งหมด 54 ข้อ โดย “เด็ก” ตามอนุสัญญานี้ หมายถึงมนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น มีหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเด็ก 4 ประการ[3] คือ

1) สิทธิในการอยู่รอด คือ มีสิทธิที่จะมีชีวิตรอด ได้รับการจดทะเบียนเกิด มีชื่อ ได้สัญชาติ และได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน และไม่ถูกแยกจากครอบครัว รวมทั้งได้รับการปกป้องคุ้มครองอย่างเหมาะสม

2) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง คือ มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากการใช้ความรุนแรงทั้งร่างกายและจิตใจ การใช้แรงงานผิดกฎหมาย การทำงานอันตราย ขัดขวางการศึกษา ได้รับการคุ้มครองจากสารอันตราย สารมีพิษ และสิ่งเสพติด การค้ามนุษย์ การขายและการลักพาเด็ก การล่วงละเมิดทางเพศ การแสวงประโยชน์กับเด็กในทุกรูปแบบ ภัยสงคราม ไม่ถูกเกณฑ์เป็นทหาร หรือมีส่วนร่วมในการสู้รบ และในกรณีที่เด็กเป็นผู้ลี้ภัยจะได้รับการช่วยเหลือและได้รับการปกป้องคุ้มครองเป็นกรณีพิเศษ

3) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา คือ มีสิทธิที่จะได้รับบริการพัฒนาปฐมวัย การศึกษาอย่างมีคุณภาพ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่หลากหลายโดยมีพ่อแม่เป็นผู้คอยช่วยแนะนำ และเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ เช่น เด็กพิการต้องได้รับการดูแลให้มีชีวิตที่ปกติสุข ได้รับโอกาสพัฒนาและการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถเติบโตพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนมีส่วนร่วมในชุมชน

4) สิทธิที่จะมีส่วนร่วม คือ มีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ทั้งการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีหรือเข้ามามีบทบาทในเรื่องต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องที่ส่งผลกระทบหรือมีส่วนโดยตรงกับตัวเด็กและเยาวชนเอง ทั้งนี้ ความคิดเห็นของเด็กจะต้องได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังตามสมควรแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็กคนนั้น

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้กำหนดให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กในกระบวนการยุติธรรมไว้ด้วย โดยกำหนดให้รัฐภาคีจะต้องให้หลักประกันว่า จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกประติบัติ หรือลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม ไม่มีการลงโทษประหารชีวิตเด็กหรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสได้รับการปล่อยตัว การจับกุม กักขัง หรือจำคุกเด็กต้องเป็นไปตามกฎหมาย เด็กที่ถูกลิดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสม รวมทั้งรัฐภาคีจะหาทางส่งเสริมให้มีการตรากฎหมายกำหนดกระบวนวิธีพิจารณา จัดตั้งหน่วยงานและสถาบันซึ่งจะใช้เฉพาะกับเด็กที่ถูกล่าวหาตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดอายุขั้นต่ำซึ่งเด็กที่มีอายุต่ำกว่านั้นจะถูกถือว่าไม่มีความสามารถที่จะฝ่าฝืนกฎหมายอาญาได้ และเมื่อเห็นว่าเหมาะสมให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กเหล่านั้นโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางตุลาการ โดยมีเงื่อนไขว่าสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองตามกฎหมายจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่

ทั้งนี้ ในปี 2550 คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (Committee on the Rights of the Child)* ได้จัดทำ General Comment No. 10 (2007) Children’s rights in juvenile justice

---

[3] ‘อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กคืออะไร’ (องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย) https://www.unicef.org/thailand/th/what-is-crc สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2564.

แนะนำให้รัฐภาคีไม่ให้กำหนดอายุขั้นต่ำในความรับผิดทางอาญาของเด็กที่ต่ำมากจนเกินไป และให้เพิ่มอายุขั้นต่ำในระดับที่สากลยอมรับได้ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติเห็นว่า การกำหนดอายุขั้นต่ำที่ต่ำกว่า 12 ปี ไม่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล จึงสนับสนุนให้รัฐภาคีเพิ่มอายุขั้นต่ำเป็น 12 ปี และดำเนินการต่อไปที่จะเพิ่มอายุขั้นต่ำให้สูงขึ้นกว่านั้น[4] ต่อมาในปี 2562 คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติได้จัดทำ General Comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system อ้างอิงข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพัฒนาการทางสมองของมนุษย์ที่ระบุว่าวุฒิภาวะและความสามารถในการให้เหตุผลเชิงนามธรรมยังคงพัฒนาในเด็กอายุ 12-13 ปี เนื่องจากเยื่อหุ้มสมองส่วนหน้ายังคงพัฒนาอยู่ จึงไม่น่าจะเข้าใจผลกระทบในการกระทำของตนหรือเข้าใจกระบวนการทางอาญา และยังได้รับผลกระทบจากการเข้าสู่วัยรุ่นโดยมีการพัฒนาสมองอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลต่อการรับความเสี่ยงบางประเภท การตัดสินใจและความสามารถในการควบคุมแรงกระตุ้น จึงสนับสนุนให้รัฐภาคีพิจารณาข้อมูลดังกล่าว และเพิ่มอายุขั้นต่ำเป็น 14 ปี[5]

2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม 2540 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้กำหนดหลักการสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงความยุติธรรมไว้ว่า รัฐภาคีจะต้องดำเนินการให้เกิดหลักประกันในการปกป้องคุ้มครองสิทธิที่จะมีชีวิต ห้ามจับกุมคุมขังบุคคลใดโดยไม่ได้ทำผิดกฎหมาย ต้องปฏิบัติต่อผู้ถูกจับกุมด้วยมนุษยธรรม ต้องให้ความเสมอภาคในด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ บุคคลทุกคนย่อมเสมอกันในการพิจารณาคดีของศาลในคดีอาญา ซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิด มีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมโดยผู้พิพากษาที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง การพิจารณาคดีของเด็กและเยาวชนต้องคำนึงถึงอายุประกอบกับความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของเด็กและเยาวชน ห้ามพิพากษาประหารชีวิตบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี และห้ามไม่ให้ประหารชีวิตสตรีขณะมีครรภ์

---

* คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (Committee on the Rights of the Child) เป็นหน่วยงานที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญอิสระ 18 คน ทำหน้าที่ติดตามการดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กโดยรัฐภาคี

[4] Committee on the Rights of the Child 'General Comment No. 10 (2007) Children's rights in juvenile justice' (25 April 2007) UN Doc CRC/C/GC/10.

[5] Committee on the Rights of the Child 'General Comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system' (18 September 2019) UN Doc CRC/C/GC/24.

3. กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice: The Beijing Rules)

กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน ได้รับการรับรองในที่ประชุมใหญ่สมัชชาทั่วไปของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2528 ซึ่งกฎนี้ได้ปรับปรุงให้เป็นหลักปฏิบัติทั่วไปที่ดีในการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน เป็นเงื่อนไขขั้นต่ำที่สหประชาชาติยอมรับ ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายใดก็มีความเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งรวมถึงบันทึกเพิ่มเติมจากข้อความของกฎนั้นด้วย มีสาระสำคัญ เช่น

1) รัฐภาคีควรปรับใช้คำนิยามที่ระบุไว้ในกฎแห่งกรุงปักกิ่งให้เข้ากับระบบกฎหมายและความคิดรวบยอดของแต่ละประเทศ ดังนี้

(1) เด็กและเยาวชน (juvenile) คือ เด็กหรือเยาวชน ซึ่งตามระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอาจถูกดำเนินคดีสำหรับความผิดด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากของผู้ใหญ่

(2) ความผิด (offence) คือ พฤติกรรมใด ๆ (การกระทำหรือละเว้นการกระทำ) ที่ต้องรับโทษจากกฎหมายตามระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(3) ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน (juvenile offender) คือ เด็กและเยาวชนซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมายหรือถูกพบว่ากระทำผิดกฎหมาย

2) ในเขตอำนาจศาลของแต่ละชาติ ควรจัดทำชุดของกฎหมาย กฎ หรือบทบัญญัติพิเศษที่ใช้เฉพาะกับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน สถาบันอบรมหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบอำนาจให้ทำงานด้านบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน โดยกำหนดให้ตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน และในเวลาเดียวกันก็คุ้มครองสิทธิขั้นมูลฐานของเด็กและเยาวชนด้วย รวมทั้งตอบสนองความต้องการของสังคม และใช้กฎอย่างทั่วถึงและยุติธรรม

3) ในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนได้กำหนดไว้ว่า เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิด ในการดำเนินคดีตามกฎหมายเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ซึ่งต้องพิจารณาองค์ประกอบความผิดทางอาญา อายุของเด็กและเยาวชนที่จะมีความรับผิดทางอาญาได้ ทั้งนี้ การกำหนดอายุขั้นต่ำจะต้องไม่กำหนดไว้ต่ำเกินไป โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงทั่วไป วุฒิภาวะทางอารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาของเด็กและเยาวชนขณะกระทำความผิดประกอบด้วย

ตัวอย่าง เกณฑ์อายุขั้นต่ำในกรณีเด็กกระทำความผิดอาญาในต่างประเทศ

เกณฑ์อายุขั้นต่ำในกรณีเด็กกระทำความผิดอาญากำหนดไว้แตกต่างกันในแต่ละประเทศ เช่น

- 8 ปี เช่น สาธารณรัฐอินโดนีเซีย
- 9 ปี เช่น สาธารณรัฐอิรัก
- 10 ปี เช่น อังกฤษ เวลส์ สมาพันธรัฐสวิส เครือรัฐออสเตรเลีย

- 12 ปี เช่น แคนาดา ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ สก๊อตแลนด์ ไอร์แลนด์ รัฐอิสราเอล สาธารณรัฐตุรกี สาธารณรัฐโบลีวาร์แห่งเวเนซุเอลา สหรัฐเม็กซิโก สาธารณรัฐปานามา สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล
- 13 ปี เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส
- 14 ปี เช่น สาธารณรัฐแอลเบเนีย สาธารณรัฐแองโกลา สาธารณรัฐอาร์เมเนีย สาธารณรัฐออสเตรีย สาธารณรัฐอาเซอร์ไบจาน สาธารณรัฐเบลารุส รัฐพหุชาติแห่งโบลิเวีย บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา สาธารณรัฐบัลแกเรีย สาธารณรัฐชิลี สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐโคลอมเบีย สาธารณรัฐโครเอเชีย สาธารณรัฐเอสโตเนีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ฮังการี สาธารณรัฐอิตาลี ญี่ปุ่น สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ราชอาณาจักรสเปน
- 15 ปี เช่น ราชอาณาจักรเดนมาร์ค สาธารณรัฐฟินแลนด์ ราชอาณาจักรนอร์เวย์ สาธารณรัฐไอซ์แลนด์ และราชอาณาจักรสวีเดน
- 16 ปี เช่น สาธารณรัฐโปรตุเกส
- 17 ปี เช่น สาธารณรัฐโปแลนด์
- 18 ปี เช่น ราชอาณาจักรเบลเยียม และราชรัฐลักเซมเบิร์ก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 'คู่มือการพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือน' (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2555) <https://www.ocsc.go.th/node/4078> สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2564.

'อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กคืออะไร' (องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย) https://www.unicef.org/thailand/th/what-is-crc สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2564.

ภาษาอังกฤษ

'Age of criminal responsibility' (Government of the United Kingdom) <https://www.gov.uk/age-of-criminal-responsibility> accessed 18 June 2021.

'Age of criminal responsibility must be raised, say experts' (The Guardian) <https://www.theguardian.com/society/2019/nov/04/age-of-criminal-responsibility-must-be-raised-say-experts> accessed 18 June 2021.

'Children's Rights: Israel' (Law Library of Congress) <https://www.loc.gov/law/help/child-rights/israel.php> accessed 16 June 2021.

Committee on the Rights of the Child 'General Comment No. 10 (2007) Children's rights in juvenile justice' (25 April 2007) UN Doc CRC/C/GC/10.

— — 'General Comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system' (18 September 2019) UN Doc CRC/C/GC/24.

Convention on the Rights of the Child (adopted 20 November 1989, entered into force 2 September 1990) 27531 UNTS.

'Criminal Code Act 1995' (Australian Government) <https://www.legislation.gov.au/Details/C2020C00245> accessed 18 June 2021.

'Criminal Code of Denmark' (Legislationline.org) <http://www.legislationline.org/download/id/6372/file/Denmark_Criminal_Code_am2005_en.pdf> accessed 18 June 2021.

'Criminal Detention in the EU-Conditions and Monitoring: Country Report Poland' (European Union Agency for Fundamental Rights) <https://fra.europa.eu/en/databases/criminal-detention/node/2700> accessed 18 June 2021.

'If a young person gets in trouble with the police' (Scottish Government) <https://www.mygov.scot/young-people-police> accessed 18 June 2021.

'Indonesia: National Child Protection Legislation' (The International Centre for Missing and Exploited Children) <https://www.icmec.org/wp-content/uploads/2017/08/Indonesia-National-Legislation.pdf> accessed 16 June 2021.

'Penal Code (Act No.45 of 1907)' (Cabinet Secretariat of Japan) <https://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf> accessed 18 June 2021.

'Penal Code of Turkey' (Legislationline) <https://www.legislationline.org/download/id/6453/file/Turkey_CC_2004_am2016_en.pdf> accessed 16 June 2021.

National Legal Aid, 'Council of Attorneys-General-Age of Criminal Responsibility Working Group review' (Legal Aid New South Wales) <https://www.legalaid.nsw.gov.au/__data/assets/pdf_file/0009/39267/NLA-sub-CAG-age-of-criminal-responsibility-28-02-20.pdf> accessed 18 June 2021.

'What are the penalties for juvenile crime?' (Swiss Authorities Online) <https://www.ch.ch/en/what-penalties-juvenile-crime> accessed 18 June 2021.

United Nations Assistance Mission for Iraq 'Human Rights in the Administration of Justice in Iraq: Trials under the anti-terrorism laws and implications for justice, accountability and social cohesion in the aftermath of ISIL' (January 2020).

United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (the Beijing Rules).

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โทร. 0 2244 2070-2
Bureau of Academic Services
The Secretariat of the House of Representatives
0 2244 2070-2

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร